

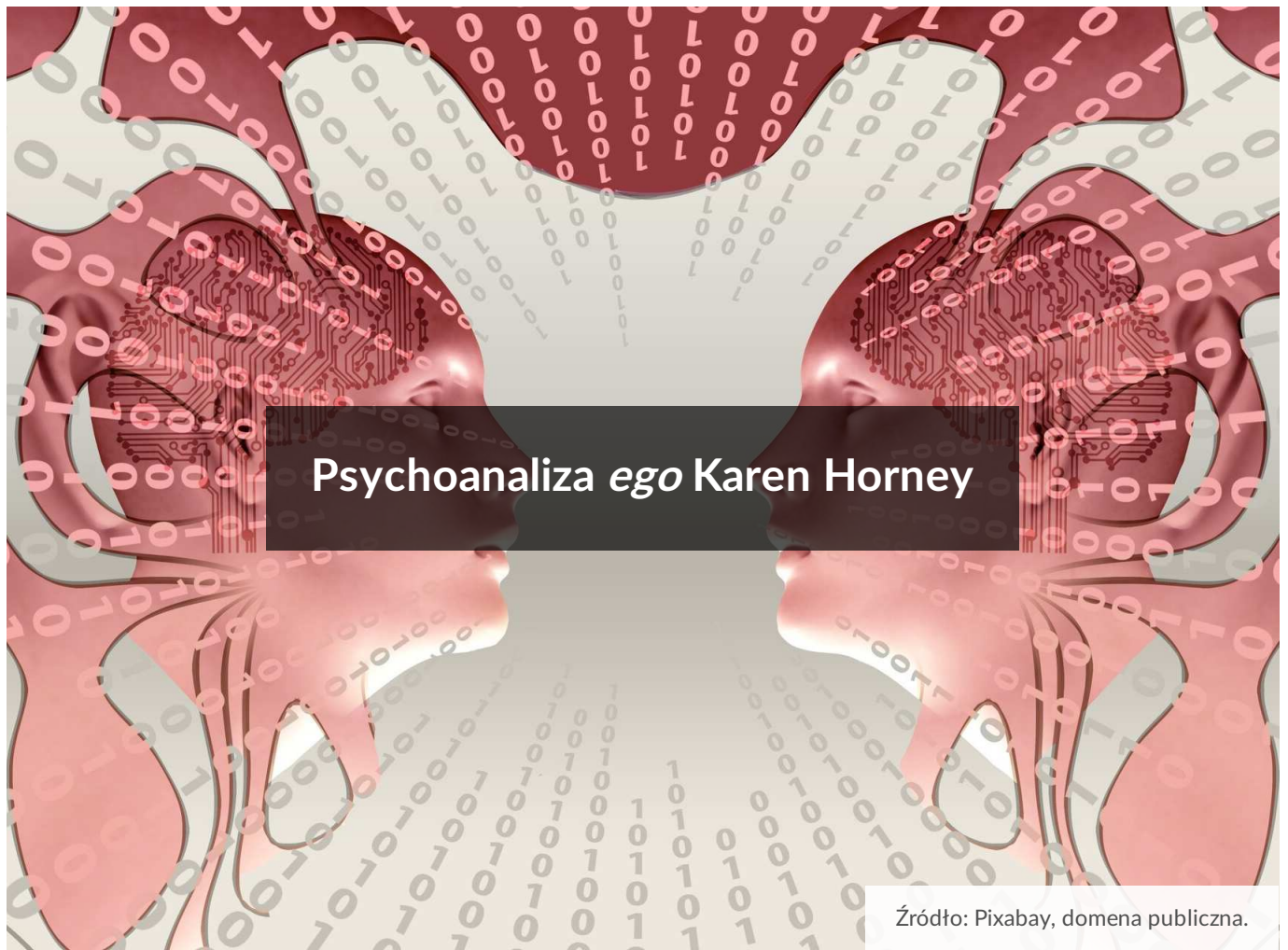

Psychoanaliza ego Karen Horney

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Karen Horney, *Psychologia kobiety*, tłum. Jacek Majewski, Poznań 1997.
- Źródło: Karen Horney, *Nasze wewnętrzne konflikty*, tłum. A. Gomola.

Psychoanaliza ego Karen Horney

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czy błędy rodziców – obojętność, zbytnia surowość, nadopiekuńczość – są przyczyną wewnętrznych konfliktów, których doświadczają ich dzieci jako osoby dorosłe? Karen Horney badając napięcia między „ja idealnym” a „ja realnym”, odnalazła przyczynę nerwic w traumatycznych doświadczeniach dzieciństwa.

Twoje cele

- Poznasz poglądy Karen Horney, przedstawicielki psychoanalizy *ego*.
- Przeanalizujesz ludzkie strategie zachowania „ja idealnego”, pomimo sprzeczności z „ja realnym”.
- Określisz cel terapii w podejściu Karen Horney.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

Aby dowiedzieć się więcej na temat, zapoznaj się z poniższymi materiałami:

- [Wprowadzenie do psychoanalizy](#)
- [Psychoanaliza – stanowisko](#)
- [Sigmund Freud i narodziny psychoanalizy. Wyzwania](#)

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DQAVy0fyd>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie

Wielu kontynuatorów Freuda zrezygnowało z analizy nieświadomych popędów jednostki, przenosząc swoje zainteresowanie na *ego* i dowodząc, że źródłem problemów człowieka są zaburzenia podświadomych struktur *ego*. Często taki kierunek określa się mianem *psychoanalizy ego*. Za jego czołową przedstawicielkę uważa się Karen Horney.

1

Karen Horney (1885–1952)

Niemiecka psychiatra i psychoanalityk. Studiowała medycynę na Uniwersytecie Berlińskim, a następnie, w latach 1918–1932, była związana z Berlińskim Instytutem Psychoanalitycznym. Po dojściu Hitlera do władzy wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych, gdzie najpierw przez dwa lata pełniła funkcję wicedyrektora Chicagowskiego Instytutu Psychoanalitycznego. W 1934

r. przeniosła się do Nowego Jorku — prowadziła tam praktykę psychoanalityczną oraz wykładała w Nowojorskim Instytucie Psychoanalitycznym. Rozczarowana ograniczeniami ortodoksyjnej psychoanalizy (zwłaszcza jej biologizmem), założyła Towarzystwo Rozwoju Psychoanalizy oraz Amerykański Instytut Psychoanalityczny. Do śmierci pełniła funkcję dziekana tej ostatniej instytucji.

Jej najważniejsze prace to: *Neurotyczna osobowość naszych czasów* (1937), *Nowe drogi w psychoanalizie* (1939), *Nasze wewnętrzne konflikty* (1945), *Nerwica a rozwój człowieka* (1950), *Psychologia kobiety* (1967).

Karen Horney (1885–1952)

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Edvard Munch, *Krzyk*, 1893

Inspiracją Muncha do powstania dzieła była chwila zrozumienia, którą opisał malarz następująco: „Szedłem ścieżką z dwojgiem przyjaciół – słońce miało się ku zachodowi – nagle niebo wypełniła krwista czerwień – zatrzymałem się, czując wyczerpanie i oparłem się na barierce – nad czarno-błękitnym fiordem było widać krew oraz języki ognia; – moi przyjaciele szli dalej, a ja stałem tam i trząłem się z wrażenia – poczułem nieskończony krzyk przepływający przez naturę.”

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Podstawowym pojęciem w **teorii** Karen Horney jest pojęcie **lęku podstawowego**. Wbrew Freudowi nie wywodzi go ona jednak z wewnętrznych konfliktów natury popędowej, lecz z konfliktów między dzieckiem a rodzicami we wczesnej fazie życia. Według niej, jest to rodzaj:

Karen Horney

Nasze wewnętrzne konflikty

[...] poczucia bezradności i izolacji dziecka w potencjalnie nieprzyjawnym dlań świecie. Ten brak poczucia bezpieczeństwa może zrodzić się w dziecku na skutek działania wielu różnorodnych i wrogich czynników środowiska. Są to: bezpośrednia lub pośrednia dominacja nad dzieckiem, obojętność, błędne zachowanie,

brak szacunku dla jego indywidualnych potrzeb, brak rzeczywistego opiekuna i przewodnika w życiu, przejawy lekceważenia, hołubienie, zupełny brak zainteresowania sukcesami dziecka, brak ciepła, w którym mogłoby znaleźć schronienie, konieczność opowiedzenia się po stronie jednego z rodziców w czasie ich kłótni, brak lub

nadmiar odpowiedzialności, nadopiekuńczość, odizolowanie od innych dzieci, niesprawiedliwość, niedotrzymywanie obietnic czy wroga atmosfera w domu.

Źródło: Karen Horney, *Nasze wewnętrzne konflikty*, tłum. A. Gomola.

Czym jest lęk podstawowy?

Lęk podstawowy prowadzi do rozwinięcia się w człowieku **konfliktu podstawowego**. Jest to konflikt, który rozgrywa się w podświadomości i jest istotą nerwicy. Sprowadza się on do napięcia między „ja realnym” a „ja idealnym”.

Zdaniem Karen Horney, kiedy w dzieciństwie doświadczaliśmy lęku, radziliśmy sobie z nim na różne sposoby — przede wszystkim formując „ja idealne”, tj. pewne wyidealizowane wyobrażenie o sobie, pozwalające poradzić sobie z lękiem. Przykładowo: mały chłopiec, na którego nakrzyczeli rodzice, bawi się następnie w Zorro, żeby powetować sobie tę przykrość w wymaginowanych sukcesach.

Źródło: Orange County Archives, Kadr z filmu *Maska Zorro* (1920), Flickr, licencja: CC BY 2.0.

Neurotyk to ktoś, kto za bardzo zidentyfikował się ze swoim „ja idealnym”, stając się w dorosłym życiu jego niewolnikiem. Ponieważ „ja idealne” dowartościowuje nas, człowiek rozwija różne strategie zachowania go pomimo jego sprzeczności z rzeczywistością (tj. na wszelkie sposoby nie dopuszcza do siebie faktu, że jednak nie jest przykładowo Zorro).

Karen Horney analizuje te strategie, wymieniając m.in.:

- osobowość perfekcjonistyczną, będącą w „tyranii powinności”;
- osobowość pogardzającą sobą (kiedy z perspektywy „ja idealnego” człowiek pogardza swoim „ja realnym”);
- osobowość mściwo-dominującą, gdy człowiek przypisuje swoje niepowodzenia innym i mści się na nich za to.

Terapia prowadzona przez Karen Horney służyła rozbrojeniu „ja idealnego” i wzmocnieniu *ego*, czyli „ja realnego” pacjenta.

Słownik

ego

(łac. *ego* – ja) świadoma część osobowości. *Ego* rządzi się – jego zadaniem jest zaadaptować nasze pragnienia do rzeczywistości. *Ego* jest bowiem jaźnią, świadomą popędów oraz realiów, w których funkcjonujemy. Zaborcze *id* żąda wszystkiego natychmiast, natomiast *ego* radzi mu, co i jak da się osiągnąć.

paradygmat

(gr. *paradeigma* – przykład, wzór) przyjęty sposób widzenia rzeczywistości w danej dziedzinie, doktrynie itp.

psychoanaliza

(gr. *psyche* – dusza, *analysis* – rozkładanie, rozbiór) kierunek w psychologii XX w., wyjaśniający funkcjonowanie i rozwój osobowości człowieka działaniem nieświadomych instynktów, popędów i dążeń pozostających we wzajemnym konflikcie

teoria

(gr. *theoria* – oglądanie, badanie) całościowa koncepcja zawierająca opis i wyjaśnienie określonych zjawisk i zagadnień; też: czykolwiek koncepcja na określony temat; dział nauki o literaturze, kulturze, sztuce itp. zajmujący się systematyzowaniem pojęć i twierdzeń leżących u podstaw tych dziedzin; teza jeszcze nieudowodniona lub nieznajdująca potwierdzenia w praktyce

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią audiobooka. Co świadczy o tym, że teoria Karen Horney wyrasta z psychoanalizy Sigmunda Freuda? Scharakteryzuj jej myśl w kilku zdaniach.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PYfnUgiV5>

Karen Horney

Psychologia kobiety

Problem ideału monogamii

Od jakiegoś czasu z rosnącym zdumieniem pytam samą siebie, dlaczego jak dotąd nie dokonano dogłębnego analitycznego opisu problemów małżeństwa, skoro z pewnością każdy bez wyjątku analityk miałby dużo do powiedzenia na ten temat, a zarówno z punktu widzenia praktyki, jak i teorii istnieje potrzeba zmierzenia się z tymi problemami. Z punktu widzenia praktyki, albowiem codziennie stykamy się z konfliktami małżeńskimi; z punktu widzenia teorii, albowiem trudno wyobrazić sobie inną sytuację życiową, która byłaby w sposób równie ścisły i oczywisty jak małżeństwo związana z sytuacją edypalną.

Może [...] cała ta kwestia dotyka nas zbyt bezpośrednio, aby stanowić atrakcyjny przedmiot naukowych dociekań i ambicji. Jest również możliwe, że to nie same problemy, ale konflikty dotyczą nas zbyt bezpośrednio, leżą zbyt blisko najgłębszych źródeł naszych najbardziej intymnych, osobistych doświadczeń. Istnieje tu jeszcze jedna trudność. Małżeństwo jest instytucją społeczną, i stąd nasze psychologiczne podejście do problemów małżeńskich z konieczności napotyka pewne ograniczenia; jednocześnie praktyczne znaczenie tych problemów zobowiązuje nas, abyśmy przynajmniej próbowali zrozumieć ich psychologiczne podłoże.

Zatem od samego początku małżeństwo obciążone jest niebezpiecznie dużym i ciężkim brzemieniem nieświadomych pragnień. Jest to w dużej mierze nieuniknione,

wiemy bowiem, że nie sposób powstrzymać uporczywego powtarzania się tych pragnień i że ani uświadomienie sobie tych trudności, ani ich poznanie na przykładzie życia innych nie może tak naprawdę zbytnio pomóc. Istnieją dwa powody, dla których ten ładunek nieświadomych pragnień stanowi niebezpieczeństwo. Z punktu widzenia *id* jednostka narażona jest na rozczarowanie nie tylko dlatego, iż stanie się samemu ojcem lub matką w najmniejszym stopniu nie zaspokajają tkwiących w naszych umysłach dziecięcych tęsknot; lecz również dlatego, że – jak mówi Freud – mąż czy żona zawsze stanowi tylko substytut. [...]

Z drugiej strony *superego* zagrożone jest odnowieniem dawnego tabu kazirodztwa – tym razem w związku ze współmałżonkiem, i im pełniej są zaspokajane nieświadome pragnienia, tym większe niebezpieczeństwo. Wydaje się, że ponowne pojawienie się tabu kazirodztwa, tym razem w małżeństwie, jest bardzo typowe i prowadzi, przy uwzględnieniu wszystkich oczywistych różnic, do takich samych rezultatów, jak w relacji pomiędzy dzieckiem i jednym z rodziców/rodzicami [...].

Istnieje oczywiście jeszcze inny powód, dla którego seksualność w małżeństwie zazwyczaj przejawia się w taki sposób – w wyniku zaspokajania pragnień zredukowane jest napięcie seksualne [...]. Jednak głębszego źródła tego typowego zjawiska [...] można zawsze doszukać się w jakimś tego rodzaju nawrocie do kompleksu Edypa. Pomijając różne przypadkowe czynniki, sposób i stopień ujawniania się wpływu naszej wczesnej sytuacji zależeć będzie od tego, na ile silne i żywe pozostaje w umyśle danej jednostki tabu kazirodztwa. Jego głębsze skutki, choć ich przejawy są bardzo różne u poszczególnych osób, można łącznie określić w sposób następujący: prowadzą one do pewnych ograniczeń i uwarunkowań, przy których jednostka jest jednak jeszcze w stanie tolerować związek małżeński, pomimo tabu kazirodztwa.

Jak wiemy, te ograniczenia mogą ujawniać się już poprzez sam wybór żony czy męża. Może być tak, że kobieta wybrana na żonę nie powinna w żaden sposób przypominać matki; pod względem przynależności rasowej lub pochodzenia społecznego, potencjału intelektualnego lub wyglądu musi stanowić pewne przeciwieństwo matki. To w pewnej mierze wyjaśnia, dlaczego małżeństwa zawierane z rozsądku lub za pośrednictwem strony trzeciej często okazują się stosunkowo lepsze niż autentyczne związki podyktowane uczuciem. Chociaż podobieństwo pomiędzy sytuacją małżeńską a pragnieniami związanymi z kompleksem Edypa automatycznie prowadzi do powtórzenia się wczesnego nastawienia i rozwoju jednostki, to jednak zjawisko to nie jest aż tak nasilone, jeśli nie wszystkie nieświadome oczekiwania od samego początku kierowane są ku przysłemu współmałżonkowi.

Polecenie 2

Opisz, w jaki sposób Karen Horney widzi relacje w rodzinie.

Polecenie 3

Stwórz mem, który będzie twoim komentarzem do koncepcji konfliktu podstawowego.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładu i odpowiedz na pytanie: jakie zarzuty kierowano w stronę metody stworzonej przez Sigmunda Freuda i w jaki sposób próbował on udowodnić naukowość psychoanalizy?

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DWKybljPK>

Film edukacyjny. Sprzeczne podejścia do psychoanalizy. Część pierwsza

Wykłada prof. Paweł Dybel

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Sprzeczne podejścia do psychoanalizy. Część pierwsza.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DWKybljPK>

Film edukacyjny. Sprzeczne podejścia do psychoanalizy. Część druga

Wykłada prof. Paweł Dybel

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Sprzeczne podejścia do psychoanalizy. Część druga.

Polecenie 2

Scharakteryzuj dwa nurty podejścia do psychoanalizy, o których mówi prof. Paweł Dybel.

Polecenie 3

Zastanów się i odpowiedz na pytanie: jakie znaczenie dla psychoanalizy jako teorii mogła mieć modyfikacja dokonana przez Karen Horney, czyli rezygnacja z analizy nieświadomych popędów pacjenta? Jaki ma to związek z krytyką teorii Freuda?

Polecenie 4

Jak myślisz, dlaczego akurat teoria popędów spotkała się z tak silną krytyką ze strony innych myślicieli, psychiatrów i terapeutów?

Ćwiczenie 1

O jakim zjawisku psychologicznym jest mowa w tekście? Uzupełnij.

Freud uważał, że [] mają sens, mimo pozoru []. Był przekonany, że można z nich wydobyć ważne dla pacjenta []. Było to podejście [], ponieważ zastosowanie w badaniach Freuda znajdowały []. Oryginalność teorii Freuda polegała na badaniu zjawisk takich jak: [], [] i [].

Szczególną rolę przypisywał Freud symptomom. Uważał, że mają one []. Pełnią funkcję, która pozwala zrozumieć wydarzenia i zakłócenia w []. Symptomy należy odczytywać nie tylko na podstawie [] lecz w sposób nawiązujący do kontekstu [].

marzenia senne

charakter empiryczny

hermeneutyczne

wspomnienia

absurdalności

społeczno-kulturowego

idee

codzienne zachowania

marzenia senne

politycznego

działania

biografii pacjenta

czynności pomyłkowe

strukturę quasi-językową

idei i rzeczy samych w sobie

symptomy

konflikcie rodzinnym

głębokie znaczenia

historii badanego

nauk przyrodniczych

metafizyczności

metafizyczne

interpretacja i rozumienie

idee

Ćwiczenie 2

Dopasuj elementy krytyki psychoanalizy do jej autorów.

Ludwig Wittgenstein

nie można zastosować kryteriów naukowych do psychoanalizy

psychoanaliza nadmiernie ekscytuje się seksualnością

Karl Popper

psychoanaliza jest pseudonauką

żadne twierdzenie psychoanalizy nie spełnia warunków weryfikacji naukowej

tezy psychoanalizy są nieistotne z punktu widzenia nauki

Praca domowa

Jakie typy osobowości wyodrębniła Karen Horney? Spróbuj je opisać na przykładach.

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Psychoanaliza *ego* Karen Horney

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

2. Dyscypliny filozofii. Uczeń wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań:

1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – teoria bytu (ontologia, metafizyka), teoria poznania (epistemologia), ogólna teoria wartości (aksjologia) wraz z teorią moralności (etyką);

2) dyscypliny szczegółowe – filozofia człowieka (antropologia filozoficzna), filozofia przyrody, filozofia nauki, filozofia kultury, filozofia religii (wraz z teologią filozoficzną), filozofia piękna i sztuki (estetyka filozoficzna), filozofia polityki;

3) dyscypliny pomocnicze – historia filozofii, logika.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Poznasz poglądy Karen Horney, przedstawicielki psychoanalizy *ego*.

- Przeanalizujesz ludzkie strategie zachowania „ja idealnego”, pomimo sprzeczności z „ja realnym”.
- Określisz cel terapii w podejściu Karen Horney.

Cele operacyjne. Uczeń:

- relacjonuje poglądy Karen Horney, przedstawicielki psychoanalizy ego;
- analizuje strategie zachowania „ja idealnego” w sprzeczności z „ja realnym”;
- definiuje cel terapii w podejściu Karen Horney;
- wskazuje elementy psychoanalizy Freuda poddawane krytyce.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- praca z tekstem;
- dyskusja;
- audiobook;
- film edukacyjny.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Psychoanaliza ego Karen Horney”. Prosi uczestników zajęć o rozwiązanie

ćwiczenia nr 3 z sekcji „Film edukacyjny” na podstawie treści w zakładce „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel, po zalogowaniu się na platformie i wyświetleniu e-materiału, odczytuje uczniom temat zajęć oraz cele, a następnie prosi, by na ich podstawie uczniowie sformułowali kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu, sprawdza, którzy uczniowie zapoznali się z udostępnionym przed lekcją e-materiałem i wykonali zadane ćwiczenie. Jeśli odpowiedzi uczniów bardzo się różnią lub ćwiczenie okazało się trudne, nauczyciel omawia je na forum. Dyskusja.
3. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: *Czy błędy rodziców – obojętność, zbytnia surowość, nadopiekuńczość – są przyczyną wewnętrznych konfliktów, których doświadczają ich dzieci jako osoby dorosłe?*

Faza realizacyjna:

1. **Burza mózgów.** Nauczyciel informuje, że pierwsza część zajęć będzie przeprowadzona metodą burzy mózgów. Określa jej zasady oraz podaje czas przeznaczony na realizację zadania. Następnie zadaje uczniom pytanie: Czym jest lęk podstawowy?, Wszyscy pracują indywidualnie i zapisują swoje pomysły, następnie prezentują je na forum klasy. Nauczyciel wyznacza osobę, która zapisuje na tablicy propozycje uczestników zajęć. Następuje wspólna ocena zebranych pomysłów na drodze dyskusji, w wyniku której uczniowie wybierają uznane przez siebie za najbardziej wartościowe.
2. Praca z multimedium nr 2. Nauczyciel wyświetla multimedium z sekcji „Film edukacyjny”. Tym razem uczniowie pracują w grupach 4-osobowych, przygotowując odpowiedzi na pytania:
 - W jaki sposób Sigmund Freud próbował udowodnić naukowość psychoanalizy?
 - Czym były dwa nurty podejścia do psychoanalizy? Jakie były cechy tych stanowisk?Po wyznaczonym czasie pary łączą się w czwórki i wspólnie omawiają swoje odpowiedzi, uzupełniając zawarte w nich wnioski i wiadomości. Nauczyciel pilnuje porządku pracy, pełni rolę doradcy i udziela uczniom informacji zwrotnej.
3. **Praca z tekstami źródłowymi.** Jeśli starczy czasu, uczniowie zapoznają się z tekstami źródłowymi w sekcji „Audiobook”. Odpowiedź na polecenia do tekstów jest przygotowywana na forum, jako efekt wspólnej dyskusji.
4. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne z sekcji „Film edukacyjny”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.

Faza podsumowująca:

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. Wybrany uczeń odczytuje cele lekcji, a następnie wszyscy wspólnie omawiają: co udało się osiągnąć, do czego warto wrócić, czego nie udało się zrealizować i dlaczego.

2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Przedstaw analizowany podczas dzisiejszej lekcji tekst źródłowy w innej formie, np. dialogu, opowiadania, sprawozdania, felietonu, reprotazu, utworu poetyckiego, etc.

Materiały pomocnicze:

- *Filozofia w szkole. Współczesne dylematy i wyzwania etyczne*, t. 6, red. B. Burlikowski i W. Rechlewicz, Kielce 2005.
- Lipman M., Sharp A., Oscanyan F., *Filozofia w szkole*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 1997.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Film edukacyjny” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.